

Területi Statisztika

Közzététel: 2022. november 25.

A tanulmány címe:

A helyi önkormányzatok helyiadó-kivetési gyakorlatának vizsgálata a hazai kedvezményezett településeken, 1997–2020

Szerzők:

Kozma Gábor – Czímre Klára – Teperics Károly – Pénzes János

<https://doi.org/10.15196/TS620602>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Területi Statisztika c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

- 1) A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
- 2) A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, tértítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
- 3) A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
- 4) A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Sztj. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
- 5) A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
- 6) A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„Forrás: Területi Statisztika c. folyóirat 62. évfolyam 6. számában megjelent, Kozma Gábor – Czímre Klára – Teperics Károly – Pénzes János által írt, A helyi önkormányzatok helyiadó-kivetési gyakorlatának vizsgálata a hazai kedvezményezett településeken, 1997–2020 c. tanulmány”

- 7) A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

A helyi önkormányzatok helyiadó-kivetési gyakorlatának vizsgálata a hazai kedvezményezett településeken, 1997–2020

Examining the local tax levying practices of the beneficiary settlements' local governments in Hungary between 1997 and 2020

Kozma, Gábor

Debreceni Egyetem,
Természettudományi és
Technológiai Kar,
Társadalomföldrajzi és
Területfejlesztési Tanszék
E-mail:
kozma.gabor@science.unideb.hu

Czimre, Klára

Debreceni Egyetem,
Természettudományi és
Technológiai Kar,
Társadalomföldrajzi és
Területfejlesztési Tanszék
E-mail:
czimre.klara@science.unideb.hu

Teperics, Károly

Debreceni Egyetem,
Természettudományi és
Technológiai Kar,
Társadalomföldrajzi és
Területfejlesztési Tanszék
E-mail:
teperics.karoly@science.unideb.hu

Pénzes, János

Debreceni Egyetem,
Természettudományi és
Technológiai Kar,
Társadalomföldrajzi és
Területfejlesztési Tanszék
E-mail:
penzes.janos@science.unideb.hu

Napjainkban a magyarországi helyi önkormányzatok költségvetésében fontos szerepet töltenek be a helyi adók, amelyek – mint szinte egyedüli szabadon felhasználható bevételi források – a működési kiadások finanszírozása mellett a különböző beruházások anyagi fedezetét is biztosítják. A hatályos jogszabályok a helyi adók vonatkozásában nagy szabadságot biztosítanak a helyi önkormányzatoknak, amely kiterjed a bevezetett helyi adók típusának meghatározására, illetve azok mértékére is. Ennek szellemében a tanulmány célja a Magyarország legkedvezőtlenebb helyzetben lévő, ún. kedvezményezett településein működő helyi önkormányzatok 1997 és 2020 közötti helyiadó-kivetési gyakorlatának vizsgálata.

A kutatás eredményei a következőkben foglalhatók össze: az elmúlt évtizedekben a kedvezményezett települések helyi önkormányzatai is egyre nagyobb számban éltek a helyiadó-kivetés lehetőségével, ugyanakkor körükben lényegesen alacsonyabb volt a helyi adók valamely típusát bevezetők száma, mint a nem kedvezményezett települések esetében, néhány kivételtől eltekintve valamennyi helyiadó-típus esetében. A helyi adó mértékéről megállapítható, hogy a kedvezményezett települések – igazodva a magyarországi tendenciához – elsősorban a helyi iparüzési adó, a reklámhordozókra kivetett építményadó és az idegenforgalmi adó esetében vezettek be magasabb adókulcsokat. A kedvezményezett települések ugyanakkor nem tekinthetők homogén csoportnak. A helyi adók körét és az alkalmazott adókul-

Kulcsszavak:
Magyarország,
kedvezményezett település,
helyi adó,
népességszám,
adókulcs

csokat tekintve általában a legalacsonyabb mutatók a mindkét szempontból (mind társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból, mind jelentős munkanélküliséggel sújtott) kedvezményezett településeken figyelhetők meg. A legnagyobb terheket azonban a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések helyi önkormányzatai rótták az adóalanyokra.

Local taxes play nowadays an important role in the budgets of Hungarian local governments which – being almost their only disposable sources of revenue – provide financial support for various investments in addition to operational budget financing. Under the current legislation, local governments have a good deal of freedom with regard to local taxes including the definition of the type of local taxes imposed as well as the rate of the tax. The aim of the study is to examine the local tax levying practices of local governments in Hungary's most disadvantaged – so-called beneficiary – settlements.

The results of the research may be summarised as follows: in the last decades, more and more local governments of beneficiary municipalities made an increasing use of levying local taxes, although the number of these local governments introducing some kind of local tax was significantly lower than that of non-beneficiary settlements' local governments, regarding all types of local taxes, except for one or two exceptions. As far as the rate of local taxes levied by municipalities is concerned, it may be noted that the municipalities of beneficiary settlements – in line with the trend in Hungary – imposed higher taxes mostly in the cases of local business tax, building tax on advertising services and tax on tourism, which, in addition to sparing the local population, can be traced back to an approach that regards economic actors as a source of income. Nevertheless, the beneficiary settlements cannot be

Keywords:
Hungary,
beneficiary settlement,
local tax,
number of inhabitants,
tax rate

considered as a homogeneous group in terms of their legal status. In general, both in terms of imposing local taxes and the tax rate applied, the lowest indices have been observed at settlements benefitting from both considerations ('Beneficiary settlements from socio-economic and infrastructural point of view' and 'Settlements with serious unemployment rate'), while the local governments beneficiary in one way only, the 'Settlements with serious unemployment rate' imposed the highest tax on their taxpayers.

Beküldve: 2022. április 26.

Elfogadva: 2022. május 27.

Bevezetés

A koronavírus-járvány helyi önkormányzatokat érintő hatásai között fontos szerepet töltenek be a helyi adókkal kapcsolatosak (Kovács 2020, Fekete et al. 2021, Antalóczy et al. 2022). Egyrészt a gazdaság és a turizmus visszaesése jelentős mértékben csökkentette a helyi iparüzési adóból és az idegenforgalmi adóból befolyó bevételeket (1. táblázat). Másrészt az 535/2020. (XII.1.) Kormányrendelet – a gazdasági élet szereplőit és a lakosságot terhelő kiadások mérséklése érdekében – megtiltotta, hogy 2021-ben a helyi önkormányzatok új helyiadó-típusokat vezessenek be, emeljék a már bevezetett adó(k) mértékét és megszüntessék a meglévő adókedvezményeket, valamint előírta, hogy a kis- és középvállalkozók esetében a helyi iparüzési adó felső határa 1% lehet (az intézkedések 2022-ben is érvényesek). Mindezen változások azért tekinthetők hátrányosnak a helyi önkormányzatok szempontjából, mivel ez, az összes bevételnek országos szinten körülbelül 20%-át jelentő forrás szinte az egyedüli szabadon felhasználható bevételük, ami fontos szerepet játszik a különböző fejlesztések finanszírozásában, a pályázatok önerejének biztosításában és az állam által nem 100%-ban támogatott kötelező önkormányzati feladatok ellátásához az anyagi feltételek megteremtésében.

Az elmúlt években a helyi adók témakörében született jelentős számú tanulmány szerzői többek között rámutattak a különböző közigazgatási jogállású települések közötti különbségekre (a közigazgatási jogállás csökkenésével jelentős mértékben mérséklődő egy főre jutó bevételekre [Péteri 2015, Bordás 2019]), a településnagyság csökkenésével párhuzamosan az egyre kisebb bevételekre, a kistérségek közötti eltérésekre (Horváth et al. 2014), valamint a periférikus térségek szerény helyiadó-bevételeire (Pénzes–Demeter 2021). A helyi adók egyes típusai közül súlyánál fogva, illetve a gazdaságban jelentős szerepet betöltő turizmushoz való szoros kapcsolata

miatt kiemelt figyelmet kapott egyrészt a helyi iparűzési adó (Fellegi 2012), másrészt az idegenforgalmi adó. A tanulmányok a helyi iparűzési adó vonatkozásában többek között vizsgálták az abból befolyt bevételek és a helyi önkormányzatok különböző fizetési kötelezettsége (szolidaritási járulék) közötti kapcsolatot (Korsós 2021), a koronavírus-járvány miatt bekövetkezett változásokat (Bordás 2021), valamint a gazdasági élet szereplőinek viszonyát ehhez az adótípushoz (László 2021). Az idegenforgalmi adó témakörében végzett kutatások feltárták az adóbevételek és a turizmus fejlettsége közötti kapcsolatot (Bujdosó et al. 2007, Drotár–Kozma 2021, Herman et al. 2020, Kincses et al. 2021), az adók bevezetésében és a befolyt bevételekben kimutatható települési szintű különbségeket (M. Barna–Papp 2017, Medarić et al. 2021), a turizmusra nagyságára gyakorolt hatását (M. Barna et al. 2019), a magyarországi megyék idegenforgalmi adóztatás szerinti jellemzőit (Gróf 2020), valamint a koronavírus-járvány idegenforgalmi adóra gyakorolt hatását (Ambrus–Gróf 2021).

1. táblázat

A helyi adó különböző típusaiból befolyt bevételek
Revenues received from different types of local tax

Típus	(milliárd forint)	
	2019	2020
Építményadó	127,6	130,5
Telekadó	24,1	26,2
Magánszemélyek kommunális adója	14,6	14,8
Idegenforgalmi adó	16,2	3,9
Helyi iparűzési adó	788,3	703,0
Helyi adók összesen	970,8	878,4

Forrás: [4].

A tanulmányunk célja a települési önkormányzatok és a helyi adók közötti kapcsolat újabb viszonyrendszerének, a kedvezményezett településeken működő helyhatóságok helyiadó-kivetési gyakorlatának elemzése. A témakör aktualitását az jelenti, hogy a vizsgált települések több szempontból (például társadalmi-gazdasági mutatók, munkanélküliségi ráta) rosszabb helyzetben vannak, mint az országos átlag, ezért fontos annak ismerete, hogy vezetőik milyen megközelítést alkalmaznak a helyi adókkal kapcsolatban. Elsősorban a következő három kérdésre keressük a választ:

- Milyen különbségek figyelhetők meg a helyi adók kivetésében a kedvezményezett és nem kedvezményezett települések között?
- Milyen mértékű helyi adókat alkalmaznak a kedvezményezett és a nem kedvezményezett települések?
- A különböző szempontból meghatározott kedvezményezettség hogyan befolyásolja a helyi önkormányzatok helyiadó-kivetési gyakorlatát és az adó mértékét?

A helyi adók mint önkormányzati bevételek

A rendszerváltás közigazgatással kapcsolatos reformtervei között fontos szerepet töltött be a helyhatóságok átalakítása, a tényleges hatáskörrel rendelkező helyi önkormányzatok kialakítása. Az önállóság biztosítása keretében ugyanakkor elkerülhetetlen volt a pénzügyi függetlenség megteremtése is, és ennek érdekében a kiépülő gazdálkodási rendszerrel szemben több elvárást is megfogalmaztak (Pitti–Varga 1995):

- Minden helyi önkormányzat (korábbi elnevezéssel: tanács) kerüljön olyan anyagi helyzetbe, hogy eleget tudjon tenni alapvető lakosságellátási feladatainak.
- Az állami hozzájárulás mértékét az országgyűlés objektív mérőszámok alapján törvényekben határozza meg.
- A szabályozás a következőkre ösztönözze az önkormányzatokat:
 - a) a megkapott vagyon gondos kezelése,
 - b) a feladat- és intézményrendszer felülvizsgálata és korszerűsítése,
 - c) a saját bevételi lehetőségek kiaknázása, a helyi erőforrások mozgósítása.
- Az önkormányzat gazdasági ereje tükrözze a helyi jövedelmi viszonyokat, vagyis teremdjön erős kapcsolat az adófizető állampolgár, illetve vállalat és az önkormányzat között.
- Az önhibáján kívül hátrányos helyzetbe került önkormányzat kapjon kiegészítő állami támogatást.

A felsoroltak között több elvárás is utalt arra, hogy a helyi önkormányzatoknak saját bevételekkel is kell rendelkezniük (1989. évi XXXI. törvény, Magyarország Alaptörvénye). A helyi önkormányzatok törvényi keretek között megállapítják a helyi adók típusát és mértékét (1990. évi C. törvény).

A helyi adók bevezetéséről (1. ábra) megállapítható, hogy az 1990-es években folyamatosan emelkedett a helyi adók valamelyik típusát bevezető települési önkormányzatok száma. 1991. évi alacsony számuk alapvetően arra vezethető vissza, hogy a törvény 1990. decemberi elfogadása után csak kevés helyhatóság tudta és szándékozta az új adónemet bevezetni. 1991-ben már megfelelő felkészülési idő állt rendelkezésre, így számuk 1992-ben jelentősen emelkedett, majd az 1990-es évek közepéig csak kismértékben változott. Ennek hátterében több tényező is állt: egyrészt a települési önkormányzatok még nem voltak jelentősen rászorulva az ebből a forrásból származó bevételekre, másrészt az 1994. évi önkormányzati választás előtt tartózkodtak a népszerűtlen lépésektől.

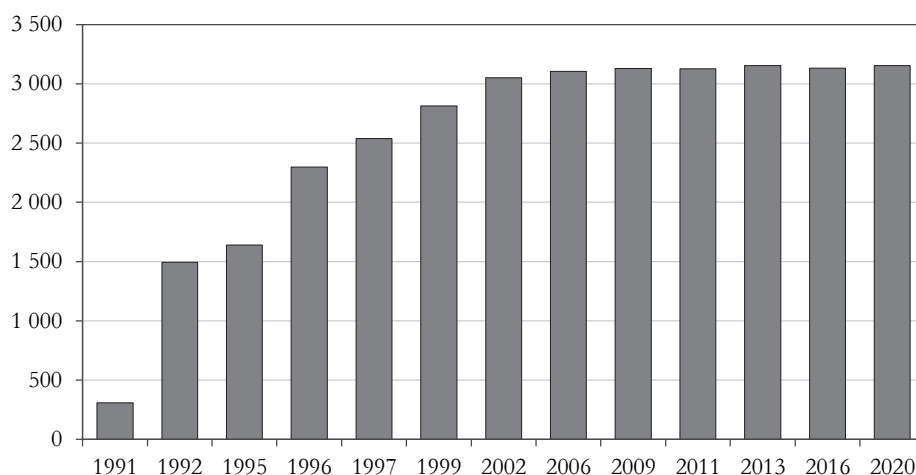
Az 1990-es évek közepétől ugyanakkor gyorsan nőtt a helyi adók valamelyik típusát alkalmazó önkormányzatok száma (2001-ben számuk átlépte a 3 ezret), ami a következőkkel magyarázható. Egyrészt a központi költségvetésből érkező források mérsékelt ütemű emelkedése, az újabb kötelező feladatok megfelelő központi forrás nélkül történő települési szintre delegálása, illetve a beruházásokhoz szükséges pénzeszközök (saját erőforrás) előteremtése az ebből a forrásból származó bevételek

növelésére ösztönözte a helyhatóságokat (Bordás 2019). Másrészt 1997-től kezdve a helyi önkormányzatok csak abban az esetben kaphatták meg az „Önhibáján kívül hátrányos helyzetbe került helyi önkormányzatok kiegészítő támogatása” forrást, ha bevezették a helyi adók valamely típusát, és ez a szegényebb helyhatóságokat is rákényszerítette erre a lépésre (Kusztosné Nyitrai 1999, Vígvári 2002). A helyi adót bevezető önkormányzatok száma a 2000-es években évente 5–15 településsel bővült (a 2010-es évtizedben ez még kisebb volt, sőt bizonyos években csökkent is a számuk), 2020-ban azonban mindössze 24 települési önkormányzat nem alkalmazta a helyi adók valamelyik típusát.

1. ábra

**A helyi adók valamelyik típusát alkalmazó helyi önkormányzatok száma
(a fővárosi önkormányzat és a fővárosi kerületi önkormányzatok nélkül)**

The number of local governments applying one type of local tax (excluding the municipality of the capital and the district municipalities of the capital)

Forrás: [1].

A helyi adóknak – mint már korábban utaltunk rá – különböző típusai vannak (2. táblázat), és a helyi önkormányzatok szabadon dönthetnek arról, hogy közülük melyeket alkalmazzák (Kecső 2020). Az elmúlt évtizedeket áttekintve megállapítható, hogy folyamatosan csökkent a kivethető adók fajtája. 2011. január 1-jei hatállyal szűnt meg a vállalkozók kommunális adója és az építmény után fizetendő idegenforgalmi adó, majd 2021. január 1-jei hatállyal az ideiglenes jellegű tevékenység után fizetendő helyi iparüzési adó. 2018-ban bevezették az építményadó azon fajtáját, amelyet a reklámhordozók után kellett fizetni, ezt azonban 2020 folyamán meg is szüntették.

2. táblázat

A helyi önkormányzatok által kivethető helyi adók kategóriái és típusai

Categories and types of local taxes applicable by local authorities

Adókatégória (a törvényben fejezetként szerepelnek)	Helyiadó-típus
Vagyoni típusú adók	Építményadó
	Telekadó
Kommunális jellegű adó	Magánszemélyek kommunális adója
	Vállalkozók kommunális adója
	Idegenforgalmi adó
Helyi iparüzési adó	Helyi iparüzési adó

A helyhatóságok helyi adók vonatkozásában megfigyelhető szabadsága abban is megnyilvánul, hogy a törvény csak a kivethető felső határt szabályozza, így a helyi önkormányzatok – ha bevezetik az érintett adótípust – ennél kisebb adómértéket is alkalmazhatnak. A helyi adók döntő részénél (vagyoni típusú adók, kommunális jellegű adók) a kivethető felső határ alapvetően konkrét összeggel van megadva, az egyedüli kivételt az állandó jelleggel végzett gazdasági tevékenység után fizetendő helyi iparüzési adó jelenti, melynek napjainkban a felső határa az adóalap 2%-a (Kecső–Tombor 2020). Az elértéktelenedés megakadályozása és a megfelelő önkormányzati bevétel biztosítása érdekében az 1990-es években a kivethető helyi adók felső határát több alkalommal is emelték, a 2000-es évek közepétől pedig egyszerűsítésként bevezették az inflációhoz igazítást.¹

A kedvezményezettség kérdésköre

A gazdasági növekedés egyik elkerülhetetlen területi következménye a centrum-periféria viszony erősödése, amely maga után vonja az alacsonyabb fejlettségű térségek elkülönülését. A kormányzatoknak ugyanakkor fontos célja ezen területi különbségek mérséklése, és ennek keretében az első lépés a beavatkozási területek, vagyis az elmaradottnak tekinthető térségek lehatárolása. Az egyes országok esetében ez alapvetően két szinten történhet: a települések szintjén, illetve a településeknél nagyobb területi egységek szintjén.

Magyarországon településfejlesztési céllal először az 1980-as évek közepén határozták meg az elmaradott települések körét, amikor is az ország hét megyéjének több mint 500 települését sorolták ebbe a kategóriába (Faluvégi 1995). A rendszerváltás után a kedvezményezettség/elmaradottság kérdésköre két szempontból is

¹ Ennek megfelelően 2006-tól az egy adott évben (például 2020-ban) alkalmazható felső határ a törvényben szereplő összeg (például építményadó esetében 1100 forint/négyzetméter) szorozva a 2003 és az adott évet kettővel megelőző év (adott esetben 2018) közötti évek fogyasztóiár-indexeinek a szorzatával.

megváltozott. Egyrészt a lehatárolás során a települési mellett már figyelembe vették a magasabb területi szintet is (kezdetben a foglalkozási körzeteket, a későbbiekben a kistérségeket, majd a 2010-es évtizedben a járásokat), és így a kedvezményezett területi egységben fekvő, bizonyos esetben fejlettebb települések is megkapták a kedvezményezett státust. Másrészt több esetben is módosult, összességében bővült a besorolásnál figyelembe vett mutatók köre (Pénzes 2015, Nagy 2011). A települések adataiból (3. táblázat) megállapítható, hogy számuk az 1990-es évek eleji növekedés után alapvetően stagnált, összesített népességszámuk pedig az 1990-es évek közepétől megfigyelt növekedést követően, a legutóbbi besoroláskor már csökkent.

3. táblázat

A társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott/kedvezményezett települések száma és népességszáma
Number and population of socio-economically and infrastructurally backward/beneficiary settlements in each year

Év	Település, darab	Népességszám, fő
1986	573	426 000
1991	961	771 000
1996	1 050	887 000
1997	1 081	751 000
1999	1 051	762 000
2003	1 092	832 000
2006	1 050	931 000
2015	1 053	874 300

Forrás: Pénzes (2014) alapján saját szerkesztés.

A kedvezményezett települések körének meghatározása mellett a kutatók nagy figyelmet fordítottak a települések különböző sajátosságainak feltárására is. Ennek keretében kimutatták földrajzi fekvésük legfontosabb jellegzetességeit: Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyék felül-, Komárom-Esztergom, Pest és Győr-Moson-Sopron megyék alulreprezentáltságát. A környezetegészség csoportindikátor alkalmazásával rámutattak arra, hogy a kedvezményezett települések az életminőség (például zöldterület nagysága, egészségügyi ellátottság színvonala) szempontjából is kedvezőtlen helyzetben vannak (Papp et al. 2017). A koronavírus-járvány területi hatásait elemző kutatások egyik fontos következtetése az volt, hogy a kedvezményezett településeken nagyobb mértékben nőtt a munkanélküliség, mint a fejlettebb térségekben (Koós et al. 2020). A jövőbeli helyzet szempontjából kedvezőtlennek tekinthetjük, hogy az I. Nemzeti Fejlesztési Terv területi elemzéséből az állapítható meg, hogy a kedvezményezett települések az átlagnál kisebb mértékben részesültek a különböző európai uniós fejlesztési forrásokból, ez alól csak a Regionális Operatív Programok jelentettek kivételt (Balogh 2015).

Adat és módszerek

Kutatásunkhoz a témában megjelent publikációk áttekintése mellett alapvetően a települési önkormányzatok által kivetett helyi adók mértékét tartalmazó adatbázisokat használtuk. Ezek részben az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) adatbázisában is megtalálhatók, ahol azonban csak az 2013 és 2019 közötti adatok érhetők el, így más forrásokra is kellett támaszkodnunk. Az 1997-es adómértékeket az „Adó” című pénzügyi kormányzati kiadvány 1997. augusztus–szeptemberi száma (Szerző nélkül 1997) tartalmazta, míg 2006 és 2015 között a Wolter Kluiverst kiadó által üzemeltette ado.hu [2] honlapról értünk el megfelelő megyei bontású adatokat. A 2010-es évek közepétől a Magyar Államkincstár honlapja [3] is közli a vizsgált adatokat, amelyek mind települési szinten, mind pedig országos szinten kereshetőek. A vizsgált időszakot 1997 és 2020 között határoztuk meg, és 2011-et mint a kormányváltás utáni első esztendőt jelöltük ki.

Az adatbázis több helyiadó-típus esetében is különbséget tett az adótárgyak között, és ennek következtében lehetőség nyílt az építményadó esetében külön is vizsgálni a lakásokra, a nem lakás céljára szolgáló helyiségekre, illetve a reklámhordozókra kivetett adót, az idegenforgalmi adó esetében a vendégéjszakákra, illetve az építményekre kivetett adót, a helyi iparüzési adó esetében az állandó, illetve az ideiglenes gazdasági tevékenységre kivetett adót, és ezek részletesebb elemzést is lehetővé tettek.

A kedvezményezett települések körének meghatározása során a vizsgált években érvényes jogszabályokat [219/1996. (XII. 24.), 240/2006. (XI. 30.) 105/2015. (IV. 23.)] vettük alapul, mivel ezek határozták meg az általunk kiválasztott években a kedvezményezett státus mutatóit.

Az adatok elemzése során elsősorban a kedvezményezett és nem kedvezményezett települések összehasonlítására koncentráltunk, és igyekeztünk kimutatni a helyi adók bevezetésében és azok mértékében az önkormányzatok közötti különbségeket. Az adó mértéke szempontjából négy csoportba soroltuk a települési önkormányzatokat: az elsőbe a felső határ, vagy attól kismértékben alacsonyabb, a másodikba a felső határ 66%-a és azt meghaladó, a harmadikba a felső határ 33 és 66%-a közötti, a negyedikbe pedig a felső határ 33%-ánál kisebb adómértéket alkalmazókat soroltuk.

A helyi adó alkalmazott mértékének könnyebb összehasonlítása érdekében súlyozást végeztünk: az előző bekezdésben említett módon kiszámított önkormányzatok számát kettővel, hárommal, négyvel és ötten osztottuk, majd ezek összegét elosztottuk az adott adótípust bevezető önkormányzatok számával.

Eredmények

Kutatásunk során először a helyi adó alkalmazását vizsgáltuk. A 4. táblázat adatai szerint 1997 és 2020 között – igazodva korábban említett általános trendhez – mind a kedvezményezett, mind a nem kedvezményezett települések körében folyamatosan

csökkent azon önkormányzatok aránya, amelyek egyik helyiadó-típust sem vezették be. A két települési kört összehasonlítva ugyanakkor határozott különbség fedezhető fel: mindegyik vizsgált évben a kedvezményezett státusú települések körében magasabb volt a helyi adókat nem alkalmazó önkormányzatok aránya. A kivetett helyiadó-típusok számában szintén jelentős köztük a különbség. Míg a kedvezményezett települések önkormányzatai döntő mértékben 1 vagy 2 helyiadó-típust alkalmaztak (még 2020-ban is több mint 75% volt ezen helyhatóság aránya), addig a nem kedvezményezett önkormányzatok esetében 2020-ban már közel azonos az 1-2, illetve 3 vagy több helyiadó-típust bevezetők aránya. A 4. táblázat adatai szerint ugyanakkor időben előre haladva folyamatosan emelkedik a több helyiadó-típust kivető települések aránya.

A 4. táblázat adataiból arra következtethetünk, hogy a kedvezményezett települések helyhatóságai – a helyi lakosság és gazdaság kedvezőtlen helyzete miatt – kevésbé számoltak azzal, hogy ez a forrás is hozzájárulhatna a település zavartalan működésének biztosításához. A 2010-es években azonban már ők sem tudtak eltekinteni attól, hogy bevezessék a helyi adók valamelyik típusát, ugyanakkor kevesebb adóval terhelték meg a helyi adózókat, mint a nem kedvezményezett települések.

4. táblázat

A helyi adó elterjedtsége a kedvezményezett és a nem kedvezményezett településeken és a települések megoszlása a kivetett helyiadó-típusok száma szerint

Prevalence of local taxes within a given municipality and number of local taxes levied in 1997, 2011 and 2020 for municipalities introducing local taxes

Megnevezés	Kedvezményezett			Nem kedvezményezett		
	települések					
	1997	2011	2020	1997	2011	2020
Helyi adót bevezetők aránya	75,6	98,1	99,0	83,7	98,8	99,4
A települések megoszlása a kivetett helyiadó-típusok száma szerint						
1–2	85,1	81,5	78,3	66,1	55,9	52,0
3–4	13,9	17,6	20,5	29,8	39,6	42,8
5 vagy annál több	1,0	0,9	1,2	4,1	4,4	5,1

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

A helyi adók elterjedtségét elemezve ugyanakkor felvetődik az a kérdés, mennyire magyarázható a kedvezményezett települési önkormányzatok alacsonyabb helyiadó-kivetési gyakorlata abból a szempontból, hogy körükben nagyobb az alacsony lélekszámú településeken működők aránya (míg például 2020-ban a kedvezményezett települések népességszámának átlaga 980, illetve mediánja 477, addig a nem kedvezményezett településeké 3538, illetve 1049 fő volt). Ebből megállapíthatjuk, hogy

a lélekszám nem befolyásolja jelentősen a helyi adók bevezetését. A helyi adók elterjedtségét tekintve (5. táblázat) ugyan egyes esetekben előfordul az, hogy a kedvezményezett településeken működő önkormányzatok körében magasabb a helyi adót kivetők aránya, a különbség azonban nem jelentős. Ezzel szemben az alkalmazott helyi adók számában (6. táblázat) már egyértelműen az a tendencia figyelhető meg, hogy a csak 1-2 adótípust alkalmazó helyhatóságok aránya a kedvezményezett státusú települések esetében minden népességszám-kategória esetében 10%-ot is meghaladó mértékben magasabb, mint a nem kedvezményezett települések esetében, míg az öt vagy annál több helyiadó-típust bevezető helyhatóságoknál fordított a helyzet (a nem kedvezményezett önkormányzatok esetében magasabb az arány).

5. táblázat

**A helyi adó valamely típusát alkalmazó helyi önkormányzatok aránya
népességszám-kategória és kedvezményezettség szerint**

Proportion of local authorities applying a certain type of local tax within
a given category of municipality

Népességszám- kategória, fő	Kedvezményezettség	5. táblázat (%)		
		1997	2011	2020
–200	kedvezményezett	50,4	95,4	98,6
	nem kedvezményezett	54,7	97,8	98,7
201–500	kedvezményezett	70,6	98,1	98,6
	nem kedvezményezett	70,9	100,0	98,1
501–1 000	kedvezményezett	83,1	98,7	99,2
	nem kedvezményezett	82,3	98,6	99,3
1 001–2 000	kedvezményezett	88,1	99,6	99,0
	nem kedvezményezett	88,0	99,2	99,5
2 001–5 000	kedvezményezett	85,8	98,5	100,0
	nem kedvezményezett	89,2	100,0	100,0
5 001–10 000	kedvezményezett	97,0	100,0	100,0
	nem kedvezményezett	93,1	100,0	100,0

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

6. táblázat

**A legkevesebb és a legtöbb helyiadó-típust bevezető önkormányzatok aránya
népességszám-kategória és kedvezményezettség szerint**

Distribution of the municipalities in a given population category
by the number of local taxes introduced by local governments

Népességszám- kategória, fő	Helyiadó-típus	Kedvezményezettség	%		
			1997	2011	2020
–200	1–2	kedvezményezett	92,6	87,7	85,0
		nem kedvezményezett	80,5	71,9	69,2
	5 vagy annál több	kedvezményezett	0,0	1,2	1,5
		nem kedvezményezett	0,0	1,5	1,9
201–500	1–2	kedvezményezett	88,0	81,7	78,3
		nem kedvezményezett	79,0	64,3	62,3
	5 vagy annál több	kedvezményezett	1,1	1,2	0,8
		nem kedvezményezett	3,7	1,4	1,4
501–1000	1–2	kedvezményezett	83,3	82,7	79,3
		nem kedvezményezett	74,3	62,1	62,0
	5 vagy annál több	kedvezményezett	1,1	0,3	0,4
		nem kedvezményezett	1,9	2,8	3,7
1001–2000	1–2	kedvezményezett	87,4	81,8	76,2
		nem kedvezményezett	63,2	55,8	51,9
	5 vagy annál több	kedvezményezett	0,9	0,0	1,0
		nem kedvezményezett	4,2	5,1	5,3
2001–5000	1–2	kedvezményezett	79,5	72,6	74,5
		nem kedvezményezett	65,9	55,2	44,5
	5 vagy annál több	kedvezményezett	1,6	2,2	1,0
		nem kedvezményezett	4,3	4,4	4,6
5001–10 000	1–2	kedvezményezett	68,7	72,3	44,0
		nem kedvezményezett	56,9	35,3	29,3
	5 vagy annál több	kedvezményezett	0,0	4,0	8,0
		nem kedvezményezett	4,2	9,5	11,1

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

A bevezetett helyiadó-típusok elterjedtségét és a növekedés mértékét tekintve (7. táblázat) azonos és eltérő folyamatok figyelhetők meg. Általánosan megállapítható, hogy a magánszemélyek kommunális adója kivételével minden helyiadó-típus esetében a nem kedvezményezett települések magasabb arányban alkalmazták az adott adótípust, mint a kedvezményezett státusúak. Ennek hátterében minden valószínűség szerint az állt, hogy utóbbi települések vezetői úgy vélték, hogy a lakosságra és a helyi gazdasági szereplőkre kedvezőtlen anyagi helyzetük miatt nem célszerű újabb pénzügyi terheket rakni. A magánszemélyek kommunális adója esetében a fordított

helyzet (azaz a kedvezményezett településeken magasabb az arány) az adott helyiadó-típus egyszerűségével magyarázható. Nem szükséges ugyanis bonyolult számításokat végezni az adóalap megállapításához (például egy adott ingatlan nagysága), illetve annak az ellenőrzéshez (jól lett-e megállapítva a nettó árbevétel), hanem az adótárgy darabszáma alapján meg lehet határozni a fizetendő adó összegét (ez jelentős könnyebbséget jelentett az egyébként is kisebb méretű, képzett szakemberekkel kevésbé ellátott polgármesteri hivataloknak).

7. táblázat

**Az egyes helyiadó-típusokat alkalmazó települési önkormányzatok aránya
kedvezményezetttség szerint**

Proportion of local governments applying each type of local tax
within the given municipality by benefit type

Adótípus	települések (%)					
	Kedvezményezett			Nem kedvezményezett		
	1997	2011	2020	1997	2011	2020
Helyi iparűzési adó (állandó tevékenység)	32,6	79,3	86,7	54,7	90,9	94,9
Helyi iparűzési adó (ideiglenes tevékenység)	12,6	68,1	82,8	25,6	80,8	91,9
Építményadó – lakás	3,2	7,6	8,7	9,2	21,6	25,0
Építményadó – nem lakás céljára szolgáló helyiség	11,1	12,2	12,8	25,4	34,8	33,3
Építményadó – reklámhordozók	–	–	2,4	–	–	11,2
Telekadó	9,8	7,0	5,8	13,5	20,7	21,8
Magánszemélyek kommunális adója	45,4	77,8	76,4	45,1	67,7	70,2
Vállalkozók kommunális adója	21,4	–	–	29,4	–	–
Idegenforgalmi adó (épület után)	4,6	–	–	12,1	–	–
Idegenforgalmi adó (vendégéjszakák után)	3,1	14,2	15,7	6,8	30,4	35,2

Megjegyzés: Az idegenforgalmi adó ezen típusát az önkormányzatok kivethetik az eltöltött vendégéjszakák száma, valamint a fizetett szállásdíj nagysága után is, de mivel a legtöbb helyhatóság az előbbi alkalmazza, ezért mi is ezt használjuk.

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

Az egyes helyiadó-típusok 2020. évi elterjedtségében a kedvezményezett és nem kedvezményezett települések között a legkisebb különbség a helyi iparűzési adó esetében figyelhető meg, és általánosan megállapítható ezen helyiadó-típus kiemelkedő szerepe: míg a kedvezményezett települések 87,9, addig a nem kedvezményezett települések 95,3%-a alkalmazta 2020-ban a helyi iparűzési adó valamelyik fajtáját. A másik végletet a telekadó és a nem lakás céljára helyiségekre, illetve reklámhordozókra kivetett építményadó jelenti. Ennek hátterében egyrészt az áll, hogy a kedvezményezett települések helyi önkormányzatai a helyi lakosság védelme érdekében – igazodva a nem kedvezményezett települések vezetőihez – elsősorban a gazdasági élet szereplőit igyekeztek megadóztatni. Másrészt döntő mértékben a nem kedvezményezett településeken vannak olyan nem lakás céljára szolgáló helyiségek

(például iroda, üzlethelyiség) és hirdetőtáblák, amelyekre építményadót lehet kivetni, illetve jellemző az is, hogy nem szántóföldi célra használt beépítetlen telkek nagyobb mennyiségben állnak rendelkezésre (a telekadót ugyanis főleg ezen ingatlanokra lehet kivetni).

Az 1997 és 2020 közötti változásról megállapítható, hogy a telekadó kivételével az összes helyiadó-típusnál emelkedett az azt alkalmazó, kedvezményezett státusú településeken működő helyi önkormányzatok aránya, amelynek hátterében a korábban már említett pénzügyi szükségszerűség állt. Legnagyobb mértékű az ideiglenes jellegű gazdasági tevékenységek után fizetendő helyi iparüzési adó, valamint a vendégéjszakák száma után fizetendő idegenforgalmi adó esetében volt a növekedés, amely arra vezethető vissza, hogy ez a két adótípus elsősorban a településen kívüli szereplőket terheli (az előbbit azoknak kellett fizetniük, akik a legtöbb esetben rendelkeztek a településen állandó telephellyel – például ásványkincsek kutatása, piaci kiskereskedők), és a helyi önkormányzatok ilyen módon is igyekeztek megóvni a helyi lakosságot/gazdaságot az újabb adóterhektől.

8. táblázat

Az egyes helyiadó-típusok mértéke a kedvezményezett és nem kedvezményezett településeken

The size of the tax rates for each type of local tax for beneficiary and non-beneficiary municipalities according to the indicator developed by authors

(‰)

Adótípus	Kedvezményezett			Nem kedvezményezett		
	települések					
	1997	2011	2020	1997	2011	2020
Helyi iparüzési adó (állandó tevékenység)	3,55	4,24	4,34	3,76	4,41	4,48
Helyi iparüzési adó (ideiglenes tevékenység)	2,16	3,57	3,67	2,15	3,67	3,84
Építményadó – lakás	2,09	2,39	2,38	2,32	2,40	2,43
Építményadó – nem lakás céljára szolgáló helyiség	2,19	2,26	2,30	2,32	2,48	2,51
Építményadó – reklámhordozók	–	–	2,93	–	–	3,90
Telekadó	2,04	2,37	2,11	2,20	2,55	2,30
Magánszemélyek kommunális adója	2,08	2,68	2,26	2,16	2,98	2,48
Vállalkozók kommunális adója	4,09	–	–	4,34	–	–
Idegenforgalmi adó (épület után)	2,69	–	–	2,80	–	–
Idegenforgalmi adó (vendégéjszakák után)	2,14	3,15	2,95	2,31	3,42	3,22

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

Az egyes helyiadó-típusoknál alkalmazott adómértékek összehasonlítása érdekében a korábban említett súlyozás módszerét alkalmaztuk, és az így kapott értékeket a 8. táblázat tartalmazza. A kedvezményezett települések adatait vizsgálva megállapítható, hogy a helyi önkormányzatok a legnagyobb adómértékeket a helyi iparüzési

adó, a hirdetőtáblákra kivetett építményadó, illetve az idegenforgalmi adó esetében alkalmazták. Az utóbbi kettő esetében ennek hátterében az állt, hogy ezeket alapvetően nem a helyi lakosságnak kellett fizetnie, így lehetett magasabb adómértéket alkalmazni, csakúgy, mint az ideiglenes tevékenységre kivetett helyi iparüzési adó esetében is. Az állandó tevékenységre kivetett helyi iparüzési adó magas mértéke általában a helyhatósági bevételi források bővítési céljával magyarázható.

A településeket kedvezményezettség szerint összehasonlítva azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a nem kedvezményezett települések helyi önkormányzatai magasabb adómértéket alkalmaztak, mint a kedvezményezett településekéi. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy a kedvezményezett települések vezetői – ha be is vezetik az adott helyi adót – a helyi szereplők megkímélése érdekében kisebb adómértéket határoznak meg. Közöttük 2020-ben a legnagyobb különbség a reklámhordozókra kivetett építményadó, illetve az idegenforgalmi adó esetében volt, annak ellenére, hogy a kedvezményezett településeken működő helyi önkormányzatok által alkalmazott adómérték is jelentősnek számított. Az előbbi adótípus mögött az a tény állhat, hogy a nem kedvezményezett települések vezetőinek véleménye szerint az érintett településeken elhelyezett hirdetőtáblák után azok tulajdonosai jelentősebb bevételt érhetnek el, és ezért nagyobb adóval is lehet őket sújtani.

Az idegenforgalmi adó esetében a kedvezményezett településeken megfigyelt kisebb adómérték azzal magyarázható, hogy ezek a települések általában a turizmus számára kevésbé vonzó térségekben helyezkednek el, és ennek következtében a helyi vezetőségnek valószínűleg nem célja, hogy az egyébként is alacsonyabb számban érkező turistákat magasabb adómértékkel terhelje.

A tanulmány Adat és módszerek fejezetében említettük, hogy a kedvezményezett településeket a hatályos jogszabályok szerint két szempont szerint határolták le, a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból, illetve a jelentős munkanélküliséggel sújtott településekre. Elemzésünk további részében a 2020. évi adatok alapján arra a kérdésre keressük a választ, hogyan befolyásolja a kedvezményezettség szempontja a helyiadó-kivetési gyakorlatot.

A helyi adó elterjedtségét tekintve (9. táblázat) a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések, valamint a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések helyzetét összehasonlítva az utóbbi kedvezőbb helyzete állapítható meg: a helyi adók elterjedtsége szempontjából ugyan alig van különbség közöttük. Míg a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések körében az 1-2, addig a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések körében a 3 vagy több helyiadó-típust alkalmazó helyi önkormányzatok aránya a magasabb. Az eltérés azzal magyarázható, hogy a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településeket komplex, több területen is létező elmaradottság jellemzi, és ezért esetükben erősebben érvényesülnek a kedvezményezett és a nem kedvezményezett települések közötti különbségről korábban említett okok.

A 9. táblázat ugyanakkor világosan tükrözi azt, hogy a mindkét szempontból kedvezményezett besorolású településeknek a helyi adók kivetésében alig kisebb az aktivitása, mint a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településeké: az 1-2 helyiadó-típust alkalmazó települések aránya az előbbi esetében 82,2, az utóbbi esetében pedig 81,5%. Ennek hátterében véleményünk szerint az áll, hogy a magasabb munkanélküliség kedvezőtlen hatása már alig korlátozza a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból már egyébként is kedvezményezett települések helyhatóságainak helyiadó-kivetési tevékenységét.

9. táblázat

A helyi adók elterjedtsége a különböző szempontból kedvezményezett települések körében, 2020

Implementation of local taxes in the municipalities that are beneficiaries from different points of view in 2020

Megnevezés	A	B	C
Van helyi adó	99,7	100,0	98,5
A valamilyen helyi adót bevezető önkormányzatokon közül a megfelelő számú adótípust kivető önkormányzatok aránya			
1	26,3	15,3	29,4
2	55,2	42,4	52,8
3	15,7	24,9	14,5
4	2,6	12,4	2,8
5	0,3	5,1	0,6

Megjegyzés: A – Társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, B – Jelentős munkanélküliséggel sújtott, C – mind a két szempontból kedvezményezett települések.

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

Az egyes helyiadó-típusok elterjedtségi aránya, valamint az alkalmazott adómérték (10. táblázat) a legtöbb esetben összhangban van a 9. táblázatban szereplővel. A jelentős munkanélküliséggel sújtott (B) települések általában nagyobb arányban vetik ki az egyes helyiadó-típusokat, mint a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett (A) települések (az egyedüli kivétel a magánszemélyek kommunális adója, ami az adótípus könnyű kivethetőségével magyarázható), míg a legalacsonyabb arány főként a mindkét szempontból kedvezményezett (C) települések esetében figyelhető meg. A legalacsonyabb adómértéket a leggyakrabban a mind a két szempontból kedvezményezett (C) települések helyhatóságai alkalmazzák, a legmagasabb adómérték ugyanakkor kiegyenlített a csak egyik szempontból kedvezményezett (A, illetve B) települések esetében.

10. táblázat

Az egyes helyiadó-típusokat alkalmazó önkormányzatok aránya és az adótípus mértéke a különböző szempontból kedvezményezett településeken, 2020

Proportion of local governments introducing a given type of local tax and an indicator reflecting the size of the local tax type in 2020 for municipalities benefiting from different aspects

(%)

Adótípus	Az adótípust alkalmazó önkormányzatok aránya			Az adótípus mértéke		
	A	B	C	A	B	C
Helyi iparüzési adó (állandó tevékenység)	85,4	93,8	85,6	4,34	4,48	4,30
Helyi iparüzési adó (ideiglenes tevékenység)	82,6	93,8	80,0	3,57	3,86	3,66
Építményadó – lakás	6,2	22,6	6,5	2,50	2,40	2,30
Építményadó – nem lakás céljára szolgáló helyiség	11,3	34,5	7,9	2,36	2,28	2,27
Építményadó – reklámhordozók	1,8	9,6	0,8	4,00	2,71	2,20
Telekadó	5,4	13,6	3,9	2,14	2,13	2,08
Magánszemélyek kommunális adója	77,2	75,1	76,4	2,25	2,45	2,21
Idegenforgalmi adó (vendégéjszakák után)	13,3	30,5	13,2	2,81	3,00	3,00

Megjegyzés: A–C jelentését lásd a 9. táblázatnál.

Forrás: szerző nélkül (1997), [1, 2].

Összefoglalás

A tanulmány legfontosabb megállapításai a következőkben foglalhatók össze. Az elmúlt évtizedekben – elsősorban a gazdasági nehézségek hatására – a kedvezményezett települések helyi önkormányzatai is egyre nagyobb számban éltek a helyi adók kivetésének lehetőségével. Körükben ugyanakkor lényegesen alacsonyabb volt a helyi adók valamely típusát bevezető helyhatóságok száma, mint a nem kedvezményezett települések helyi önkormányzatai esetében, ami nem magyarázható népességszámuk eltéréseivel (ugyanis a kedvezményezett települések átlagos lélekszáma alacsonyabb).

A helyi adók egyes típusainak elterjedtségéről megállapítható, hogy szinte valamennyi típus esetében magasabb a nem kedvezményezett településeken működő helyhatóságok aránya (a legnagyobb különbség a telekadó és a nem lakás céljára szolgáló helyiségekre, illetve reklámhordozókra kivetett építményadó esetében figyelhető meg), az egyedüli kivételt – a legkönnyebben kivethető – magánszemélyek kommunális adója jelentette.

A helyhatóságok által alkalmazott helyi adó mértékéről kijelenthető, hogy a kedvezményezett településeken működő helyhatóságok – igazodva a magyarországi tendenciához – elsősorban a helyi iparüzési adó, a reklámhordozókra kivetett építményadó és az idegenforgalmi adó esetében vezettek be magasabb mértékeket, ami

a helyi lakosság kímélése mellett a gazdasági élet szereplőitől beszédhető adókra mint bevételi forrásra vezethető vissza.

A kedvezményezett települések ugyanakkor nem tekinthetők homogén csoportnak. Mind a helyi adók elterjedtségét, mind az alkalmazott adómértéket tekintve általában a legalacsonyabb mutatók a mindkét szempontból kedvezményezett települések esetében figyelhetők meg, azonban a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések helyi önkormányzatai terhelték meg a legnagyobb mértékben az adóalanyokat.

IRODALOM

- AMBRUS, R.–GRÓF, K. (2021): Importance of local taxes in the budget of Hungarian local governments – Focusing on tourist tax *Tér-Gazdaság-Ember* 9 (3–4): 113–123.
- ANTALÓCZY, K.–BIRIZDÓ, I.–SASS, M. (2022): Local investment promotion in a Hungarian medium-sized town and the implications of the COVID pandemic *Regional Statistics* 12 (1): 27–50. <https://doi.org/10.15196/RS120104>
- BALOGH, P. (2015): *Kontraproduktivitás a fejlesztéspolitikában? Az EU-források felhasználásának gazdaságszociológiai elemzése* Szegedi Tudományegyetem – Belvedere Meridionale, Szeged.
- M. BARNA, K.–PAPP, ZS. (2017): Az idegenforgalmi adó volumenének és felhasználásának területi különbségei, 2000–2013 *Területi Statisztika* 57 (2): 224–243. <https://doi.org/10.15196/TS570206>
- M. BARNA, K.–ROCHLITZNÉ SAJBÁN, Á.–MOLNÁR, T. (2019): Megéri megszüntetni a „kurtaxát”? *Comitatus* 29 (232): 5–14.
- BORDÁS, P. (2019): *Miből vagy mire – Vízválasztó az önkormányzati finanszírozásban* Debrecen University Press, Debrecen.
- BORDÁS, P. (2021): Egyenlők és egyenlőbbek: A helyi iparüzési adóból származó bevételek települési szintű eloszlásának dilemmái különösen a COVID19 járvány idején *Comitatus* 31 (238): 45–52.
- BUJDOSÓ, Z.–DÁVID, L.–JÁTÉKOS, E. (2007): A helyi idegenforgalmi adóbevételek szerepe az Észak-magyarországi régióban. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* 4 (1): 55–69.
- DROTÁR, N.–KOZMA, G. (2021): New tendencies in wine tourism in Tokaj wine region (Hungary): the decreasing role of Tokaj Aszú as a dominant brand *GeoJournal of Tourism and Geosites* 34 (1): 197–201. <https://doi.org/10.30892/gtg.34126-637>
- FALUVÉGI, A. (1995): Az elmaradott térségek lehatárolásának módszerei *Statisztikai Szemle* 73 (7): 571–590.
- FEKETE, K.–DOMBI, G.–OLÁH, M. (2021): Önkormányzati válságkezelés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, a COVID-19-járvány első hullámában *Területi Statisztika* 61 (3): 337–355. <https://doi.org/10.15196/TS610304>
- FELLEGI, M. (2012): Iparüzési adó: érvek, ellenérvek. *Gazdaságtudományi Közlemények* 6 (1): 39–47.
- GRÓF, K. (2020): *Idegenforgalom helyi adóztatásának vizsgálata európai és hazai vonatkozásban* Doktori (PhD) értekezés, Sopron.

- HERMAN, G. V.–BANTO, N.–CACIORA, T.–GRAMA V.–UNGUREANU, M.–FURDUI, S.–BUHAS, R.–BUHAS, S. (2020): Tourism in Bihor County, Romania – Trends and prospects *Folia Geographica* 62 (2): 87–105.
- HORVÁTH M., T.–PÉTERI, G.–VÉCSEI, P. (2014): *A helyi forrásszabályozási rendszer magyarországi példája, 1990–2012 Közgazdasági Szemle* 61 (2): 121–147.
- KECSŐ, G. (2020): Reforms of Local Finance and Taxation in Hungary: Milestones and Junctions Since 1990 *Civic Review* 16 (Special Issue): 332–344.
<https://doi.org/10.24307/psz.2020.1221>
- KECSŐ, G. –TOMBOR, Cs. (2020): *A helyi adók szabályozása és joggyakorlata Magyarországon külföldi kitekintéssel – különös figyelemmel az iparüzési adóra és a helyi vagyonadók arányosságára* Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest.
- KINCSES, Á.–TÓTH, G.–JENEINÉ GERŐ, H. E.–PÉNZES, J. (2021): The impact of the Coronavirus pandemic on the territorial characteristics of Hungarian SME-s (special regards to tourism) *GeoJournal of Tourism and Geosites* 39 (4spl): 1483–1487.
<https://doi.org/10.30892/gtg.394spl19-792>
- KORSÓS, L. (2021): Szeretjük, vagy nem szeretjük az iparüzési adót? *Comitatus* 31 (238): 23–34.
- KOÓS, B.–KOVÁCS, S. Z.–PÁGER, B.–UZZOLI, A. (2020): Epilógus: Az új koronavírus-járvány társadalmi-gazdasági hatásai és ezek területi következményei. In: CZIRFUSZ, M. (szerk.): *Területi kibívások és területi politikák Magyarországon 2010–2020* pp. 123–132., Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete, Budapest.
- KOVÁCS, S. Zs. (2020): Települési önkormányzatokat érintő bevételkiesések a járványhelyzetben *Tér és Társadalom* 34 (2): 189–194.
<https://doi.org/10.17649/TET.34.2.3263>
- KUSZTOSNÉ NYITRAI, E. (szerk.) (1999): *A helyi önkormányzatok és pénzügyeik* Consulting Rt., Budapest.
- LÁSZLÓ, Cs. (2021): Miért utálják annyira az iparüzési adót a vállalkozók *Comitatus* 31 (238): 83–87.
- MEDARIĆ, Z.–SULYOK, J.–KARDOS, SZ.–GABRUĆ, J. (2021): Lake Balaton as an accessible tourism destination – The stakeholders` perspectives *Hungarian Geographical Bulletin* 70 (3): 233–247. <https://doi.org/10.15201/hungeobull.70.3.3>
- NAGY, A. (2011): A kedvezményezett térségek besorolásának alakulása, a lehatárolások módszertanának sajátosságai *Területi Statisztika* 51 (2): 148–160.
- PAPP, S.–NAGY, G.–BOROS, L. (2017): A kedvezményezett települések objektív életminőség alapján történő lehatárolási lehetőségei *Területi Statisztika* 57 (6): 639–664.
<https://doi.org/10.15196/TS570603>
- PÉNZES, J. (2014): *Periférikus térségek lehatárolása* Didakt Kft., Debrecen.
- PÉNZES, J. (2015): A kedvezményezett térségek lehatárolásának aktuális kérdései *Területi Statisztika* 55 (3): 206–232.
- PÉNZES, J.–DEMETER, G. (2021): Peripheral areas and their distinctive characteristics: The case of Hungary *Moravian Geographical Reports* 29 (3): 217–230.
<https://doi.org/10.2478/mgr-2021-0016>
- PÉTERI, G. (2015): Helyi adózás: a szükséges rossz? *Közjavak* 1 (2): 32–36.
<https://doi.org/10.21867/KjK/2015.2.8>

- PITTI, Z.–VARGA, S. (1995): *Az önkormányzatok vagyonsodási folyamata* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- SZERZŐ NÉLKÜL (1997): Bevezetett helyi adók *Adó – A pénzügyi kormányzat lapja* 11 (8–9): 20–114.
- VÍGVÁRI, A. (2002): *Közpénzügyek, önkormányzati pénzügyek* KJK-Kerszöv, Budapest.

INTERNETES FORRÁSOK

- [1] <http://kfib.hu/hu/torvenyek-zarszamadások> (letöltve: 2021. december 22.)
- [2] <https://ado.hu/ado> Helyi adók 2011: hol menni (letöltve: 2012. február 5.)
- [3] <https://halka.allamkincstar.gov.hu/Letoltes.aspx> (letöltve: 2020. február 8.)
- [4] <https://www.parlament.hu/irom41/17188/adatok/altind1.pdf> T/17188. számú törvényjavaslat a Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről szóló 2019. évi LXXI. törvény végrehajtásáról, Általános indoklás fejezet (letöltve: 2021. december 22.)

TÖRVÉNYEK, KORMÁNYRENDELETEK

1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról.
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).
1990. évi C. törvény a helyi adókról.
- 535/2020. (XII. 1.) Korm. rendelet a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges helyi adó intézkedésről.
- 219/1996. (XII. 24.) Korm. rendelet a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről.
- 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről.
- 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről.